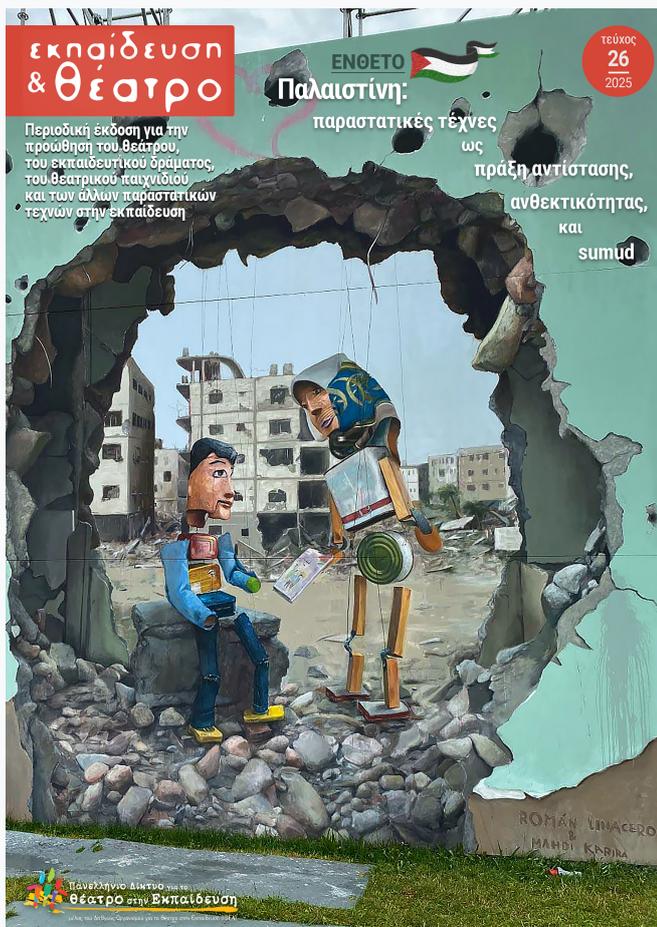

Education & Theatre

Vol 26 (2025)

Education & Theatre

No one is free, until everyone is free. How do actions for Palestine fit into the mission of the Hellenic Theatre/Drama & Education Network

Jenny Karaviti

doi: [10.12681/edth.43273](https://doi.org/10.12681/edth.43273)

To cite this article:

Karaviti, J. (2025). No one is free, until everyone is free. How do actions for Palestine fit into the mission of the Hellenic Theatre/Drama & Education Network. *Education & Theatre*, 26, 112–119. <https://doi.org/10.12681/edth.43273>

Κανένας άνθρωπος δεν είναι ελεύθερος αν δεν είμαστε όλοι ελεύθεροι Πώς εντάσσονται οι δράσεις για την Παλαιστίνη στους σκοπούς του Πανελληνίου Δικτύου για το Θέατρο στην Εκπαίδευση

<https://doi.org/10.12681/edth.43273>

Τζένη Καραβίτη

Πανελλήνιο Δίκτυο για το Θέατρο στην Εκπαίδευση

Περίληψη

Το Πανελλήνιο Δίκτυο για το Θέατρο στην Εκπαίδευση (ΠΔΘΕ), πιστό στις αρχές της ελευθερίας, της δικαιοσύνης και της προάσπισης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, εντάσσει τις δράσεις του για την Παλαιστίνη στο πλαίσιο του ρόλου του ως φορέα κοινωνικού μετασχηματισμού μέσω της τέχνης του θεάτρου. Από το 2010 συμμετέχει σε διεθνείς καμπάνιες, όπως οι *Μονόλογοι από τη Γάζα* του Ashtar Theatre, και αναπτύσσει εκπαιδευτικά και καλλιτεχνικά προγράμματα που αναδεικνύουν τις φωνές των Παλαιστινίων. Με τη δημιουργία της ομάδας «4 Χρώματα», το ΠΔΘΕ ενίσχυσε τις δράσεις αλληλεγγύης προς το The Freedom Theatre και το κίνημα Cultural Intifada. Οργάνωσε και εξακολουθεί να οργανώνει δημόσιες αναγνώσεις, διαδικτυακές προβολές και άλλες δράσεις αλληλεγγύης, καθώς και συνεργασίες με Παλαιστίνιους καλλιτέχνες. Με αυτές τις δράσεις το Δίκτυο προβάλλει και υποστηρίζει την πολιτιστική αντίσταση στο καθεστώς εποικιστικής αποικιοκρατίας, απαρτχάιντ και απανθρωποποίησης που υφίσταται εδώ και περισσότερο από εβδομήντα χρόνια ο παλαιστινιακός λαός.

Λέξεις-κλειδιά: θέατρο, τέχνη και εκπαίδευση, Παλαιστίνη, ανθρώπινα δικαιώματα, πολιτιστική αντίσταση, ΠΔΘΕ, The Freedom Theatre, Μονόλογοι από τη Γάζα, αλληλεγγύη

Εισαγωγή

Ένας από τους σκοπούς του Πανελληνίου Δικτύου για το Θέατρο στην Εκπαίδευση (ΠΔΘΕ), με βάση το καταστατικό του, είναι να συνεισφέρει στην αναζήτηση προσεγγίσεων και τεχνικών για την αξιοποίηση του θεάτρου ως μορφής τέχνης, ως εργαλείου μάθησης και ως μέσου κοινωνικού μετασχηματισμού στην τυπική και μη τυπική εκπαίδευση. Κοινωνικός μετασχηματισμός σημαίνει αλλαγή κοινωνιών και ανθρώπων προς το καλύτερο. Αυτό το «καλύτερο» το ΠΔΘΕ το συνδέει άρρηκτα με τις θεμελιώδεις αξίες της ελευθερίας, της δημοκρατίας, της αυτοδιάθεσης, της διασφάλισης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και των δικαιωμάτων του παιδιού για όλες και όλους ανεξαιρέτως, και της αλληλεγγύης.

Γι' αυτό εδώ και δύο δεκαετίες οργανώνει επιμορφωτικά προγράμματα και ποικίλες άλλες δράσεις για θέματα ανθρωπίνων δικαιωμάτων, διακρίσεων, προσφύγων κ.ά. Δεν θα μπορούσε να μείνει αδιάφορο σε όσα συμβαίνουν και στην Παλαιστίνη, όπου η συνεχιζόμενη Νάκμπα² (United Nations Relief and Works Agency for Palestine Refugees in the Near East [UNRWA], 2023· United Nations Special Committee on Israeli Practices [UNISPAL], 2025· Al-Awda, 2025) συνεπικουρείται είτε από την εκκωφαντική σιωπή της πλειονότητας των κυρίαρχων μέσων μαζικής ενημέρωσης είτε από την αναπαραγωγή της σιωνιστικής προπαγάνδας. Στην Παλαιστίνη, βάσει ενός σιωνιστικού σχεδίου του 19ου αιώνα, και ενώ διανύουμε τον 21ο, υπάρχει αποικιοκρατία, υπάρχει σύστημα απαρτχάιντ χειρότερο από αυτό που υπήρχε στη Νότια Αφρική, υπάρχουν εποικισμοί και γκέτο: το γκέτο της Λωρίδας της Γάζας, της μεγαλύτερης υπαίθριας φυλακής στον κόσμο, σύμφωνα με τις εκθέσεις διεθνών οργανισμών, όπως ο Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών (United Nations [UN], 2023), το Γραφείο του Υπατού Αρμοστή για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα (Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights [OHCHR], 2014) και το Γραφείο Συντονισμού Ανθρωπιστικών Υποθέσεων (Office for the Coordination of Humanitarian Affairs [OCHA], 2010), καθώς και οργανισμών όπως η Human Rights Watch (2023) και το Norwegian Refugee Council (2012). Η συγκεκριμένη κατάσταση αποτυπώνεται τόσο στη βιβλιογραφία σύγχρονων ιστορικών, όπως του Ισραηλινού Ιλάν Παπέ (Παπέ, 2016· Pappé, 2017) όσο και σε δημόσιες τοποθετήσεις πολιτικών, όπως του πρώην πρωθυπουργού του Ηνωμένου Βασιλείου David Cameron (Watt & Sherwood, 2010). Σχετικά πρόσφατα μάλιστα, διεθνείς ανθρωπιστικές οργανώσεις, επιστημονικές ενώσεις και εμπειρογνώμονες υποστηρίζουν ότι στη Γάζα διαπράττεται γενοκτονία (Albanese, 2024· Amnesty International,

2024· International Association of Genocide Scholars, 2025· International Court of Justice, 2024).

Έτσι μας απασχολούσε πάντα το πώς θα μπορούσαμε να συμβάλουμε μέσω των τεχνών, και ιδιαίτερα της τέχνης του θεάτρου, ώστε να ακουστούν και να φτάσουν σε όσο το δυνατόν περισσότερους ανθρώπους οι φωνές των ίδιων των καταπιεζόμενων Παλαιστινίων.

Οι «Μονόλογοι από τη Γάζα» και η ποιητική ανθολογία *Να σκέφτεσαι τους άλλους*

Η αφορμή μάς δόθηκε πρώτη φορά το 2010, όταν η καλλιτεχνική διευθύντρια του παλαιστινιακού Ashtar Theatre, Iman Aoun, προσκάλεσε το ΠΔΘΕ να πάρει μέρος στη διεθνή καμπάνια «Μονόλογοι από τη Γάζα». Πρόκειται για κείμενα εφήβων, τα οποία γράφτηκαν στη διάρκεια του ισραηλινού πολέμου εναντίον της Γάζας (2008-2009), καθώς και έπειτα από αυτόν.

Το ΠΔΘΕ ανέλαβε τη μετάφραση των κειμένων στα ελληνικά, την έκδοση του βιβλίου *Μονόλογοι από τη Γάζα* και τον συντονισμό μαθητικών παραστάσεων και αναγνώσεων σε πολλές πόλεις στην Ελλάδα εκείνη την περίοδο, στις οποίες πήραν μέρος χιλιάδες μαθητές και εκατοντάδες εκπαιδευτικοί. Σχετικό βίντεο υπάρχει αναρτημένο στο κανάλι του ΠΔΘΕ στο YouTube (Πανελλήνιο Δίκτυο για το Θέατρο στην Εκπαίδευση [ΠΔΘΕ]), 2010). Τα μεταφρασμένα κείμενα αξιοποιήθηκαν και από επαγγελματίες του θεάτρου στη χώρα μας, όπως η Μάνια Παπαδημητρίου, η οποία σκηνοθέτησε την παράσταση *Η Γάζα είναι...* (Μαθήματα επιβίωσης), το 2011. Αφιέρωσε μάλιστα την παράσταση στη μνήμη του Juliano Mer-Khamis, σκηνοθέτη, ακτιβιστή και ιδρυτή του The Freedom Theatre, ο οποίος δολοφονήθηκε από τις δυνάμεις ισραηλινής κατοχής τον Απρίλιο του 2011 στην παλαιστινιακή πόλη Τζενίν. Οι θεατροπαιδαγωγόί μέλη του ΠΔΘΕ Σόνια Μολογούση και Ηρώ

Ποταμούση συνέγραψαν εκπαιδευτικό υλικό βασισμένο στην παράσταση (ΠΔΘΕ, 2011). Την ίδια χρονιά, το ΠΔΘΕ και οι εκδόσεις Νήσος εξέδωσαν τη μικρή δίγλωσση (ελληνικά και αραβικά) ανθολογία *Να σκέφτεσαι τους άλλους*, με ποιήματα του εμβληματικού Παλαιστίνιου ποιητή Mahmoud Darwish. Τα έσοδα από τη διάθεσή της χρησιμοποιήθηκαν για να καλύψουν τα έξοδα μετακίνησης και συμμετοχής δύο νεαρών ηθοποιών του Ashtar Theatre στη Θεατρική Καλοκαιρινή Κατασκήνωση του ΠΔΘΕ στις Σπέτσες το καλοκαίρι του 2011. Συμμετείχαν μάλιστα στο εργαστήριο Νεανικές Θεατρικές φωνές, μαζί με Έλληνες συνομηλικούς τους, οι οποίοι είχαν ερμηνεύσει οι ίδιοι Μονολόγους από τη Γάζα, κατά τη διάρκεια των σχολικών φεστιβάλ την προηγούμενη χρονιά.

Η δημιουργία της ομάδας «4 Χρώματα»

Τα γεγονότα που ακολούθησαν την 7η Οκτωβρίου 2023 στη Γάζα οδήγησαν αρκετά μέλη του ΠΔΘΕ να απευθυνθούν στο διοικητικό συμβούλιο και να προτείνουν τη δημιουργία μιας ομάδας εργασίας η οποία θα ασχολείται ειδικά με το θέμα της Παλαιστίνης, θα παρακολουθεί σταθερά τις εξελίξεις, ιδιαίτερα όσον αφορά την τέχνη και την εκπαίδευση, θα μελετά, θα προτείνει δράσεις και συνεργασίες και θα λειτουργεί συμβουλευτικά και υποστηρικτικά προς τα μέλη και τους φίλους του ΠΔΘΕ σε όλη την Ελλάδα, για τον σχεδιασμό και την υλοποίηση θεατρικών και θεατροπαιδαγωγικών

δράσεων και άλλων καλλιτεχνικών εκδηλώσεων αλληλεγγύης στον παλαιστινιακό λαό. Έτσι δημιουργήθηκε και λειτουργεί η ομάδα «4 χρώματα»,³ η οποία διαδραμάτισε τον προαναφερθέντα ρόλο στις δράσεις που αναφέρονται στη συνέχεια αυτού του κειμένου.

Οι Μονόλογοι από τη Γάζα το 2023

Στις 29 Νοεμβρίου του 2023, Διεθνή Ημέρα Αλληλεγγύης προς τον παλαιστινιακό λαό, το ΠΔΘΕ, ανταποκρινόμενο σε έκκληση του Ashtar Theatre προς τη διεθνή καλλιτεχνική κοινότητα, διοργάνωσε δημόσιες διά ζώσης και διαδικτυακές αναγνώσεις των *Μονολόγων από τη Γάζα*, στην Αθήνα, στη Θεσσαλονίκη και σε άλλες πόλεις. Το Γραφείο Βόρειας Ελλάδας του ΠΔΘΕ διοργάνωσε ζωντανή μετάδοση (livestreaming) των αναγνώσεων από τη Θεσσαλονίκη και στη συνέχεια δημιούργησε βίντεο, υποτιτλισμένο στα αγγλικά, ελεύθερα διαθέσιμο στο κανάλι του στο Youtube, για αξιοποίηση από μέλη, φίλους και οποιονδήποτε ενδιαφερόμενο (ΠΔΘΕ, 2024)

Δράσεις αλληλεγγύης στο The Freedom Theatre

Τον Δεκέμβριο του 2023 οι ισραηλινές δυνάμεις κατοχής επιτέθηκαν για πολλοστή φορά στο διεθνούς φήμης παλαιστινιακό The Freedom Theatre, στον προσφυγικό καταυλισμό της Τζενίν, προχώρησαν σε βανδαλισμούς και συνέλαβαν στελέχη του.

Συμμετέχοντας στη διεθνή καμπάνια αλληλεγγύης προς το The Freedom Theatre, το ΠΔΘΕ ανέλαβε την πρωτοβουλία να συντάξει ανοιχτή επιστολή και να προχωρήσει στη συλλογή υπογραφών, απευθυνόμενο στα μέλη, στους φίλους και τους συνεργάτες του στην Ελλάδα –σε άτομα, οργανισμούς, ιδρύματα, καλλιτέχνες, εκπαιδευτικούς και εργαζόμενους στους τομείς του πολιτισμού και της παιδείας–, με αίτημα την απελευθέρωση των στελεχών του The Freedom Theatre και μελών της κοινότητας της Τζενίν, καθώς και την επαναλειτουργία του The Freedom Theatre. Η επιστολή διακινήθηκε διαδικτυακά και διαβάστηκε επίσης διά ζώσης σε θεατρικούς και άλλους καλλιτεχνικούς χώρους.

Παράλληλα, μέλη της ομάδας «4 Χρώματα» μετέφρασαν στα ελληνικά τη θεατρική σύνθεση *Η υπόσχεση της Επανάστασης* του The Freedom Theatre και των Artists on The Frontline, καθώς και ξεχωριστές αφηγήσεις-μαρτυρίες Παλαιστίνιων καλλιτεχνών. Τα συγκλονιστικά αυτά κείμενα τιμούν την πολιτιστική αντίσταση, ενώ παράλληλα αναδεικνύουν το εύρος και τον παραλογισμό της λογοκρισίας, καθώς και τη βαναυσότητα των ισραηλινών επιθέσεων εναντίον των καλλιτεχνών. Αποτελούν μέρος του παγκόσμιου καλλιτεχνικού κινήματος Πολιτιστική Ιντιφάντα (The Cultural Indifada, n.d.), ένα κίνημα δημιουργικής αντίστασης στην κατοχή, στο απαρτχάιντ, στην εθνοκάθαρση και τη γενοκτονία στην Παλαιστίνη. Τα μεταφρασμένα κείμενα βρίσκονται αναρτημένα στην ιστοσελίδα του ΠΔΘΕ (<https://shorturl.at/TLvAT>).

Στο πλαίσιο του εορτασμού της Παγκόσμιας Ημέρας Θεάτρου 2024 και της εκστρατείας αλληλεγγύης στο The Freedom Theatre, την παραμονή, 26 Μαρτίου 2024, το ΠΔΘΕ διοργάνωσε διαδικτυακή εκδήλωση αλληλεγγύης. Προκειμένου να φτάσουν οι μαρτυρίες των Παλαιστίνιων καλλιτεχνών σε όσο το δυνατόν μεγαλύτερο κοινό, προσκάλεσε τους δημοφιλείς Έλληνες ηθοποιούς Ορφέα Αυγουστίδη, Γιώργο Καραμίχο, Μαρία Πρωτόπαπα, Κλέλια Ρένεση, Γιάννη Στάνκογλου και τον ράπερ 12ο Πίθηκο να διαβάσουν αφηγήσεις-μαρτυρίες από την *Υπόσχεση της Επανάστασης* (Artists on the Frontline & The Freedom Theatre, n.d.). Στην εκδήλωση πήραν μέρος περισσότερα από πεντακόσια άτομα. Είχαμε τη μεγάλη χαρά και συγκίνηση να μπορέσουν να συνδεθούν διαδικτυακά και να μιλήσουν μαζί μας και οι σπουδάστριες της Δραματικής Σχολής του The Freedom Theatre Chantal Rizkalla, Aya Samara και Naqaa Samour. Η Chantal μας διάβασε το πεζοποίημά της «Ήχοι του Παραλόγου» (Chantal, 2024).

Ανάμεσα στις αναγνώσεις μεσολαβούσαν δεκάλεπτες δομημένες συζητήσεις μεταξύ των συμμετεχόντων, σε τυχαία καταναμημένες ομάδες των δέκα ατόμων. Τους δόθηκαν τα ερωτήματα: i. Γιατί η

τέχνη και ο πολιτισμός είναι τόσο ισχυρά εργαλεία εναντίον της καταπίεσης; ii. Για ποιους λόγους νομίζετε ότι λογοκρίνεται η δουλειά των καλλιτεχνών; iii. Κατά πόσο διαφέρει η προσωπική μαρτυρία που ακούσατε από όσα ακούμε και διαβάζουμε για την Παλαιστίνη, για τους Παλαιστίνιους και την ισραηλινή κατοχή από τα ΜΜΕ της Δύσης; iv. Έχετε υπόψη σας άλλες περιπτώσεις στην ιστορία όπου χρησιμοποιήθηκαν στρατηγικές μποϊκοτάζ εναντίον άλλων κρατών, εκτός του Ισραήλ; v. Για ποιους λόγους πιστεύετε ότι το κίνημα «Μποϊκοτάζ, Απόσυρση Επενδύσεων, Κυρώσεις» (BDS) μπορεί να αποτελέσει αποτελεσματική τακτική; vi. Πού θα μπορούσατε να διαβάσετε κι εσείς έναν μονόλογο-μαρτυρία; Στον χώρο εργασίας σας, στην τάξη, στη θεατρική σας ομάδα, στον φοιτητικό σας σύλλογο; Πού αλλού; vii. Έχετε τη δυνατότητα να οργανώσετε δημόσια ανάγνωση ολόκληρης της θεατρικής σύνθεσης *Η υπόσχεση της Επανάστασης* στην περιοχή σας; viii. Με ποιους άλλους τρόπους μπορούμε να δείξουμε έμπρακτα την αλληλεγγύη μας στην Παλαιστίνη;

Τη διαδικτυακή εκδήλωση ακολούθησαν πολλές διά ζώσης εκδηλώσεις αλληλεγγύης στο The Freedom Theatre και θεατροπαιδαγωγικές δράσεις, που οργάνωσαν τα τοπικά Γραφεία του ΠΔΘΕ σε διάφορες πόλεις, σε συνεργασία με εκπαιδευτικούς και καλλιτεχνικούς φορείς, αξιοποιώντας υλικό από την *Υπόσχεση της Επανάστασης*, από την ποιητική ανθολογία *Να σκέφτεσαι τους άλλους* και από τους *Μονολόγους από τη Γάζα*.

Η διαδικτυακή προβολή της ταινίας ντοκιμαντέρ *Εκεί που κλαίνε τα ελαιόδεντρα*

Με τη βαθιά πεποίθηση ότι η γνώση είναι δύναμη, στις 27 Ιουνίου 2024 το ΠΔΘΕ διοργάνωσε δημόσια διαδικτυακή προβολή της ταινίας ντοκιμαντέρ *Εκεί που κλαίνε τα ελαιόδεντρα* των Maurizio και Zaya Benazzo (2024), σε συνεργασία με την Παιδαγωγική Ομάδα Σκασιαρχείο,⁴ το κίνημα Μποϊκοτάζ-Απόσυρση Επενδύσεων-Κυρώσεις στην Ελλάδα (BDS⁵ Greece) και τη φεμινιστική οργάνωση Το Μωβ.⁶ Το ντοκιμαντέρ, μέρος ενός ευρύτερου προγράμματος που εξετάζει το αποικιακό τραύμα σε διάφορες κοινότητες ανά τον κόσμο, καταγράφει τις ζωές Παλαιστίνιων υπό την ισραηλινή κατοχή, φωτίζοντας τον πόνο, το διαγενεακό τραύμα και την αντοχή τους απέναντι σε εκτοπισμούς, κατεδαφίσεις οικιών, καταστροφές καλλιεργήσιμης γης, στέρση νερού, στέρση βασικών ανθρωπίνων δικαιωμάτων και φυλακίσεις, ενώ θέτει και το ηθικό ερώτημα της δικαιοσύνης και της ελευθερίας και διερωτάται τι κάνει τον καταπιεστή τόσο ανήλεα τυφλό απέναντι στην ίδια του τη βιαιότητα. Κεντρικά πρόσωπα είναι η Ashira Darwish, Παλαιστίνια δημοσιογράφος,

ακτιβίστρια και θεραπεύτρια, η Ahed Tamimi, Παλαιστίνια ακτιβίστρια, η Amira Hass, Ισραηλινή δημοσιογράφος και ο Dr. Gabor Maté, Ουγγροκαναδός Εβραίος γιατρός και συγγραφέας, διεθνώς αναγνωρισμένος για το έργο του σχετικά με τη σχέση ψυχικής και σωματικής υγείας, ο οποίος προσφέρει θεραπευτικές συνεδρίες σε γυναίκες θύματα βασανιστηρίων στις ισραηλινές φυλακές.

Τη διαδικτυακή προβολή της ταινίας ακολούθησε συζήτηση με την Ashira Darwish και τον νομικό, διδάκτορα Δημοσίου Δικαίου και Πολιτικής Επιστήμης του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης Θέμη Τζήμα, ο οποίος μέσω αρθρογραφίας και δημόσιων ομιλιών αναλύει τις νομικές διαστάσεις της παλαιστινιακής αντίστασης με βάση το διεθνές δίκαιο.

Με την ομάδα Παλαιστίνιων καλλιτεχνών «Εμείς» στη Γάζα

Διατηρώντας ως σταθερό άξονα των δράσεών του να ακούγονται και να προβάλλονται οι φωνές των ίδιων των Παλαιστίνιων καλλιτεχνών και παιδαγωγών, στο πλαίσιο ημερίδας για τον εορτασμό της Παγκόσμιας Ημέρας Θεάτρου στην Εκπαίδευση 2024, το Γραφείο Βόρειας Ελλάδας του ΠΔΘΕ προσκάλεσε να συμμετέχει διαδικτυακά με εισήγησή της η εκτοπισμένη τότε από τη Βόρεια στη Νότια Γάζα νεοσύστατη ομάδα Παλαιστίνιων καλλιτεχνών «Εμείς». Η ομάδα αποτελείται από τη Fidaa Ziad, εκπαιδευτικό, συγγραφέα και υπεύθυνη για τη δημόσια εκπροσώπηση της ομάδας, την Alaa Al Jabari, εικαστικό και ψηφιακή γραφίστρια, και τον Mahdi Karira, μαριονετίστα και σκηνοθέτη

θεάτρου. Συνομιλήσαμε ζωντανά μαζί τους για τις συνθήκες δημιουργίας της ομάδας, για τα εργαστήρια γραφής, εικαστικών και κουκλοθεάτρου που πραγματοποιούν στη Γάζα, καθώς και για την εμπειρία τους ως παιδαγωγών και καλλιτεχνών κατά τη διάρκεια του συνεχιζόμενου πολέμου εναντίον της Γάζας. Τη διαδικτυακή εισήγηση και συζήτηση παρακολούθησαν διά ζώσης και εξ αποστάσεως περισσότερα από διακόσια μέλη και φίλοι του ΠΔΘΕ. Το βιντεοσκοπημένο υλικό είναι διαθέσιμο στο YouTube (ΠΔΘΕ, 2024).

Αξιοποίηση του υλικού – άλλες δράσεις

Τα μεταφρασμένα κείμενα και τα βίντεο, στα οποία υπάρχει ελεύθερη πρόσβαση, λειτούργησαν ως αφορμή για αρκετά μέλη του ΠΔΘΕ να ξεδιπλώσουν τη δημιουργικότητά τους και να σχεδιάσουν πρωτότυπες καλλιτεχνικές και θεατροπαιδαγωγικές δράσεις για παιδιά και ενήλικες και να τις υλοποιήσουν είτε ως δράσεις των τοπικών Γραφείων είτε να συνεργαστούν και με άλλους τοπικούς φορείς και καλλιτέχνες και να τις εντάξουν σε μεγαλύτερες δράσεις, όπως τα αντιρατσιστικά φεστιβάλ της Χίου, της Αθήνας, της Θεσσαλονίκης, της Καλαμάτας, το φεμινιστικό φεστιβάλ της Αθήνας, παρεμβάσεις στην Πάτρα, στην Κέρκυρα και αλλού.

Παράλληλα, το ΠΔΘΕ ανταποκρίθηκε και εξακολουθεί να ανταποκρίνεται σε προσκλήσεις άλλων πολιτιστικών και καλλιτεχνικών φορέων να συμμετάσχει σε συζητήσεις και να παρουσιάζει καλές καλλιτεχνικές και θεατροπαιδαγωγικές πρακτικές αλληλεγγύης προς τον καταπιεζόμενο παλαιστινιακό λαό. Σε αυτό το πλαίσιο, τον Απρίλιο του 2025 πήρε μέρος στην ημερίδα του νεοσύστατου Πολιτιστικού Δικτύου για την Παλαιστίνη στην Ελλάδα (Cultural Network For Palestine – Greece), που διοργανώθηκε στην Αθήνα, με την εισήγηση της γράφουσας «Για να ακουστεί η φωνή τους!».

Με μία από αυτές τις φωνές θα κλείσω αυτό το κείμενο, και ειδικότερα με ένα απόσπασμα από την ευχαριστήρια επιστολή⁷ του υπεύθυνου παραγωγής του The Freedom Theatre, Mustafa Sheta, προς το ΠΔΘΕ, με ημερομηνία 12 Απριλίου του τρέχοντος έτους και θέμα «Από την Τζενίν με αγάπη». Η επιστολή γράφτηκε ως απάντηση στην προαναφερθείσα πρωτοβουλία του ΠΔΘΕ να κυκλοφορήσει ανοιχτή επιστολή αλληλεγγύης και να καλέσει σε συλλογή υπογραφών για το The Freedom Theatre. Όπως μας γράφει ο Mustafa, λίγες μέρες μετά την αποφυλάκισή του από τις ισραηλινές φυλακές, επέλεξε τη συγκεκριμένη ημερομηνία, επειδή πρόκειται για τη 19η επέτειο της ίδρυσης του The Freedom Theatre, για να αποτίσει φόρο τιμής στη θυσία του μάρτυρα Juliano Mer Khamis, στην ανθεκτικότητα του μαχητή της ελευθερίας Zakaria Zubeidi και στις τεράστιες

προσπάθειες όλων των συντρόφων «που μας βοηθούν να επιμένουμε και να συνεχίζουμε το ταξίδι μας». «Θα συνεχίσουμε το ταξίδι μας», γράφει ο Mustafa, «παρόλο που το θέατρό μας στον προσφυγικό καταυλισμό είναι πλέον κλειστό και κατειλημμένο από ελεύθερους σκοπευτές και στυγνούς στρατιώτες της κατοχής. Είμαι εδώ, έτοιμος, ακλόνητος και θα συνεχίσω».

Είμαστε κι εμείς εδώ, η ομάδα «4 Χρώματα», τα μέλη και οι φίλοι του Δικτύου, και θα συνεχίσουμε να σχεδιάζουμε και να υλοποιούμε δράσεις επιμόρφωσης και αλληλεγγύης προς την Παλαιστίνη, ενώνοντας τις δυνάμεις μας με τις δυνάμεις ατόμων και φορέων με τους οποίους μας συνδέουν οι ίδιοι στόχοι και το ίδιο όραμα.

Φωτογραφίες: Χρήστος Ζήκος, Χαρά Τσουκαλά, Νίκος Γκόβας

Σημειώσεις

1. Μια σύντομη εκδοχή του κειμένου αυτού δημοσιεύθηκε στην *Εφημερίδα των Συντακτών*, στο ένθετο «Σκασιαρχείο», στις 6 Αυγούστου 2024.
2. Η «Νάκμπα» (Καταστροφή) αναφέρεται στον εκτοπισμό περίπου 700.000 Παλαιστινίων από τις εστίες τους το 1948, κατά την ίδρυση του κράτους του Ισραήλ, στην καταστροφή περισσότερων από 400 παλαιστινιακών χωριών και την απαρχή της προσφυγιάς των Παλαιστινίων. Η έννοια της «συνεχιζόμενης Νάκμπα» (Ongoing Nakba) δεν περιορίζεται στην εκδίωξη του 1948· θεωρείται μια διαδικασία διαρκούς βίας, απώλειας εδαφών, προσφυγιάς και άρνησης του δικαιώματος επιστροφής, η οποία συνεχίζεται ως τις μέρες μας.
3. Στην ομάδα «4 χρώματα» μπορούν να συμμετάσχουν όσα μέλη του ΠΔΘΕ επιθυμούν.
4. Η Παιδαγωγική Ομάδα «Το Σκασιαρχείο» είναι συλλογικότητα εκπαιδευτικών και δημιουργών, η οποία στοχεύει στην προώθηση ενός δημόσιου σχολείου αντισταθμιστικού στις ανισότητες και πολιτικού στα χαρακτηριστικά του, ενός σχολείου της κοινότητας, στο οποίο η κριτική και η θεσμική παιδαγωγική θα βρει τη θέση της. <https://synathina.gr>
5. Το BDS (Boycott, Divestment, Sanctions) είναι διεθνές κίνημα ειρηνικής αντίστασης, που ξεκίνησε το 2005 από παλαιστινιακές οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών. Πρωθυε μπόϊκοτάζ, απόσυρση επενδύσεων και κυρώσεις κατά του Ισραήλ, με στόχο τον τερματισμό της κατοχής, του συστήματος apartheid και των διακρίσεων στην ιστορική Παλαιστίνη.
6. Το Μωβ είναι ελληνική φεμινιστική συλλογικότητα που δρα ενάντια στη βία και την εκμετάλλευση των γυναικών.
7. Ο Mustafa Sheta, παραγωγός και γενικός διευθυντής του The Freedom Theatre στην Τζενίν, συνελήφθη βίαια από τις ισραηλινές δυνάμεις στις 13 Δεκεμβρίου 2023, κατά τη διάρκεια εισβολής στο θέατρο, κρατήθηκε χωρίς να του απαγγελθούν κατηγορίες και φυλακίστηκε με δεκαπεντάμηνη διοικητική κράτηση, έως την απελευθέρωσή του στις 30 Μαρτίου 2025.

Βιβλιογραφικές αναφορές

- Albanese, F. (2024). *Genocide as Colonial Erasure: Report of the Special Rapporteur on the situation of human rights in the Palestinian territories occupied since 1967*. United Nations Human Rights Council (UNHRC), [Αριθμός Εγγράφου, π.χ., A/HRC/59/23].
- Al-Awda (Palestine Right to Return Coalition). (2025). *The ongoing Nakba, 1948-2025: Our return is coming*. Al-Awda. <https://al-awdapalestine.org/2025/05/the-ongoing-nakba-1948-2025-our-return-is-coming/>
- Amnesty International. (2024). «*You Feel Like You Are Subhuman*»: *Israel's Genocide Against Palestinians in Gaza*. Amnesty International. [Ημερομηνία Δημοσίευσης της Έκθεσης, π.χ., 4 Δεκεμβρίου 2024.]
- Benazzo, M. & Benazzo, Z. (σκηνοθέτες). (2024). *Where olive trees weep* [Film]. IMDB. <https://www.imdb.com/title/tt32316068>
- Human Rights Watch. (2 Φεβρουαρίου 2023). *Israel: Collective punishment against Palestinians*. <https://www.hrw.org/news/2023/02/02/israel-collective-punishment-against-palestinians>
- International Court of Justice (ICJ). (2024). *Application of the Convention on the Prevention and Punishment of the Crime of Genocide in the Gaza Strip (South Africa v. Israel), Order on the request for the indication of provisional measures*. The Hague: ICJ. [Ημερομηνία της Απόφασης Προσωρινών Μέτρων.]
- International Association of Genocide Scholars (IAGS). (2025). *Resolution on the Situation in Gaza*. [Ημερομηνία Έγκρισης του Ψηφίσματος, π.χ., 31 Αυγούστου 2025.] Διαθέσιμο στο [URL, αν υπάρχει επίσημη δημοσίευση].
- Norwegian Refugee Council. (2012). *Gaza: The world's largest open-air prison*. NRC. <https://www.nrc.no/news/2018/april/gaza-the-worlds-largest-open-air-prison>
- Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights (OHCHR). (Αύγουστος 2014). *Statement by Navi Pillay, UN High Commissioner for Human Rights, on the situation in Gaza*. <https://www.ohchr.org/en/statements-and-speeches/2014/08/statement-navi-pillay-un-high-commissioner-human-rights-informal>
- Pappé, I. (2016). *The biggest prison on earth: A history of Gaza and the occupied territories*. Oneworld Publications.
- Rizkallah, C. (2024). *Ήχοι του παραλόγου* (μτφρ. Τζ. Καραβίτη). *Περί Ου*. <https://www.periou.gr/chantal-rizkallah-ichoι-tou-paralogou-metafrasi-tzeni-karaviti/>
- The Cultural Intifada. (χ.χ.). *The Cultural Intifada*. <https://www.theculturalintifada.com>
- The Gaza Monologues (χ.χ.). *The Gaza monologues*. <https://www.gazamonologues.com/>
- United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs. (2010). *The Humanitarian Monitor: OPT (December 2010) - OCHA report*. OCHA. <https://www.un.org/unispal/document/auto-insert-203979/>
- United Nations Special Committee on Israeli Practices. (2025). *End-of-mission statement: Question of Palestine*. UNISPAL. <https://www.un.org/unispal/document/end-of-mission-statement-of-the-un-special-committee-250624/>
- United Nations. (2023). *Nakba Day – 75 years of dispossession*. UNISPAL/UNRWA. <https://www.un.org/unispal/about-the-nakba/>
- Watt, N. & Sherwood, H. (27 Ιουλίου 2010). *David Cameron: Israeli blockade has turned Gaza Strip into a «prison camp»*. *The Guardian*. <https://www.theguardian.com/politics/2010/jul/27/david-cameron-gaza-prison-camp>
- Μολογούση, Σ. & Ποταμούση, Η. (2011). «*Γάζα είναι... Μαθήματα επιβίωσης*»: Εκπαιδευτικό υλικό. Βασισμένο στην παράσταση σε σκηνοθεσία Μάνιας Παπαδημητρίου. Πανελλήνιο Δίκτυο για το Θέατρο στην Εκπαίδευση. https://www.theatroedu.gr/Portals/38/main/images/stories/files/Yliko_Drast/2011%20GazaEinaιYLIKO.pdf
- Πανελλήνιο Δίκτυο για το Θέατρο στην Εκπαίδευση. (17 Οκτωβρίου 2010). *The Gaza Monologues in Greece 2010* [Video]. YouTube. <https://www.youtube.com/watch?v=v50lp2vmPxs&t=416s>
- Πανελλήνιο Δίκτυο για το Θέατρο στην Εκπαίδευση. (7 Δεκεμβρίου 2024). *Artists EMEIS Gaza* [Video]. YouTube. <https://www.youtube.com/watch?v=5Fujkr445-c>
- Πανελλήνιο Δίκτυο για το Θέατρο στην Εκπαίδευση. (5 Ιουλίου 2024). *Μονόλογοι από τη Γάζα-2023-Θεσσαλονίκη* [Video]. YouTube. <https://www.youtube.com/watch?v=smzbWmnl3qE>
- Παπέ, Ι. (31 Δεκεμβρίου 2017). Πώς το Ισραήλ μετέτρεψε την Παλαιστίνη στη μεγαλύτερη φυλακή του κόσμου. εφημερίδα *Αυγή*. Ανακτήθηκε 6 Αυγούστου 2025, από https://www.avgi.gr/politiki/262951_ilan-pape-pos-israil-metetrepetin-palaistini-sti-megalysteri-fylaki-toy-kosmoy

Η **Τζένη Καραβίτη** είναι φιλόλογος, θεατροπαιδαγωγός και συγγραφέας. Σπούδασε Ιστορία και Αρχαιολογία στο ΕΚΠΑ και πραγματοποίησε μεταπτυχιακές σπουδές στο Θέατρο και στη Θεατροπαιδαγωγική στα University of Essex και Royal Holloway University of London. Είναι ιδρυτικό και ενεργό μέλος του Πανελληνίου Δικτύου για το Θέατρο στην Εκπαίδευση.

Στο συγγραφικό της έργο περιλαμβάνονται, μεταξύ άλλων, η ποιητική συλλογή *Κυρία Sante* (2024), η συμμετοχή της στη συγγραφική ομάδα του βιβλίου *Το Πορτοκάλι με την Περόνη-Θεατρικές ασκήσεις και δημιουργικές δραστηριότητες* και η επιμέλεια της έκδοσης *...κι εμείς καλύτερα: 33 «Καλλιτεχνικά» παραμύθια* του Καλλιτεχνικού Σχολείου Αμπελοκήπων.

Στις μεταφράσεις της περιλαμβάνονται οι ποιητικές ανθολογίες του Μαχμούτ Νταρούις *Όταν έρθει το αύριο* (2025) και *Να σκέφτεσαι τους άλλους* (2010), η θεατρική σύνθεση των The Freedom Theatre και Artists on the Frontline, *Η υπόσχεση της Επανάστασης* (2024), *Καφέ Σωκράτης* του Κρίστοφερ Φίλιπς, *Μια ερωτική ιστορία* του Γκάζι Αλγκοζαΐμπι, ο υποτιτλισμός της ταινίας *Εκεί που κλαίνε τα ελαιόδεντρα*, ποιήματα των Mosab Abu Toha, June Jordan, Chantal Rizkallah κ.ά.